

Medlemsblad för
 Boden
 Överluleå
 Forskar Förening

N:o 2

ÅRGÅNG 2

APRIL 1893

Protokoll, hållet i Sockensalen
 med Öfverluleå Socken den
 2de Septembris 1892

J. D. Från öfverståndsstyrelsen för Länsläk-
 rettel i Östern hade befunnit anmälat, att frögripsta-
 stens Majja Greta Lindqvist, från Österns församling
 som icke förbättrats därifrån återkommit, hvar för sig,
 hänskjuten i anseende till dess nämns hälsa och
 mögelhet att värva henne, fördrade, att utvägas på
 hennes af Sockenens till hennes underhåll, och vid
 denna tiden och intill dess försök hennes göras af
 henne inläst på närmaste Sjukhuset i Länsläkning
 här på beslut, det skulle hemaltas tillstora underhållas
 och värvas ett dygn på hvarje Skattskrifven Himmars
 rik efter Nummern i hvarje by, dock på, att första
 man befris för ett dygn emott det han emottager
 och sakligt afforslas henne till nästa by, och skulle
 befris händ på fransk hon ankommer, göras i Uv-
 byn, hvarifrån hon afger till Luleå, Östern, Östern,
 Östern, Östern, Östern, Östern, Östern, Östern, Östern,
 till de öfrige byarne i Sockenens Östern skulle till vidare
 befris, emedan hon före afresan till Luleå-rettel där be-
 rit vardes, och hvar på hvarje rik i. Datum ut-
 signd

[Signature]

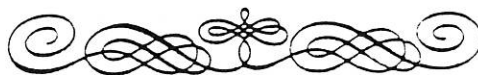
STYRELSEN FÖR
BODEN ÖVERLULEÅ FORSKARFÖRENING

Ordf.	Kristina Öhman Prinsgatan 25 96131 Boden	Tel: 0921/15979
Vice Ordf.	Ulla Wikman Snövitsvägen 1 96193 Boden	Tel: 0921/30129
Sekr.	Anna-Greta Johansson Korpgatan 13 96133 Boden	Tel: 0921/19226
Kassör.	Gun-Marie Åkerström Kvarngatan 17 96134 Boden	Tel: 0921/18202
Ledamot.	Solveig Burström Strutsgatan 8 96133 Boden	Tel: 0921/14649

Föreningens adress:

c/o Gun-Marie Åkerström
Kvarngatan 17 96134 Boden Postgiro: 15758-6

Redaktör.	Arne Isaksson Notarievägen 7 96140 Boden	Tel: 0921/17947
-----------	---	-----------------

Översättning av sockenstämmoprotokollet från första sidan.

Protokoll, hållet i sockenstämman med
Öfverluleå socken den 2 september 1832.

S. D. Från föreståndarskapet för lasharettet i Piteå hade blifvit anmält, att svagsinta hustrun Maja Greta Lindkvist ifrån Buddbyn borde såsom icke förbättrad därifrån återhämtas, hvarför nödvändigheten i anseende till dess mans kända oförmögenhet at vårda henne fordrade at utvägar påtänktes af socknen till hennes underhåll och vård under tiden och intill dess försök hinnes göras at få henne inlåst på närmaste hospital. I anledning här af beslöts, det skulle bemälte hustru underhållas och vårdas ett dygn på hvarje skattskriften hemmansrök efter nummern i varje by, dock så at sista nummern befrias för sitt dygn emot det han emottager och säkert afforslar henne till nästa by, och skulle början härmed så snart hon ankommer, göras i Unbyn, hvarifrån hon afgår till Säfvasth, Svartbyn, Boden, Svartbjörsbyn, Brobyn, Wibbyn, Skatamark, och därifrån till de öfre byarna i socknen. Buddbyn skulle tills vidare befrias, emedan hon före afresan till lasharettet där blef vårdad 3:ne hvarf å hvarje rök. Datum ut supra.

E Sjöding

Prästholmen

För att kunna utreda varför holmen senare kom att kallas Prästholmen, då får vi gå tillbaka till tiden för sockendelningen 1831. Till "gammelmidsommar" den 17 juli 1831 invigdes kyrkan med pompa och ståt, regementsmusiken spelade, för kyrkan hade ännu ingen egen orgel.

Redan till invigningen hade församlingen fått sina första ordinarie präster, de hade utsetts efter provpredikningar i Nederluleå kyrka i februari 1830, detta låg till grund för det val som genomfördes den 21 mars 1830 och förrättades av kyrkoherden i Nederluleå, J P Euren.

Vid de första sockenstämmorna i Överluleå hösten 1831 kommer frågan om prästgård upp för behandling, till sockenstämman i september 1831 inkom en skrivelse från bonden Paul Norlin i Boden.

I händelse Öfwerluleå socknemän anser mitt erbjudande i nedannämnde fråga anständigt, förbinder jag mig härigenom att innan Mikaelitiden detta år hafwa behörigen efter herr pastor Sjödings godtjänande, iståndsätta min nya byggning hwilken jemte min nya stolpebod och vistboden på norra sidan gården samt rum för en häst och tvenne kokreatur med förenad rättighet till bagarstuga brännvinsbränning och vedhus, upplåtes till bemälte herr pastor Sjödings begagnande intill dess behöriga prästgård blifwer uppsatt och inredd, eller pastorn föröfrigt för godt finner emot det jag i årligt arrende för byggningar och öfriga anmodade hus samt förmåner, erhålles af socknemännen 400 rd Bancosedlar, men ifall jag vid reparation af byggningen åtar någon hjälp af snickare skall den lemnas emot det betalning derför afreknas å arrende-summan.

Boden 5 sept 1831

Paul Norlin i Boden

På denna skrivelse svarade sockenstämman att ge uppdraget åt commisarien Öqvist och nämndemannen Erik Ersson i Svartbjörnsbyn att som socknens fullmäktige försöka träffa en överenskommelse med bonden Paul Norlin i Boden, och att till nästa söndag lämna besked i ärendet.

Protokollet för det mötet saknas, och man kan bara gissa sig till utgången, för att i kommande sockenstämmor hösten 1831 nämns inte Paul Norlins skrivelse någon fler gång, troligen beroende på den höga arrendeavgiften, 400 rd, mycket pengar för en fattig socken.

Den 15 januari 1832 kommer frågan om prästgård upp på nytt. Förre inspektorn O M Sundberg från Bredåker var den drivande kraften för att prästgården skulle byggas på Bränna, och fick i frågan medhåll av nästan samtliga socknemän, det var bara bonden Nils Öberg som protesterade. Att inspektor Sundberg var intresserad av att prästgården skulle byggas på Bränna kan man förstå av det faktum att han ägde nämnda tomt.

Allmän sockenstämma 15 januari 1832

Väktes frågan om den blivande prästgårdens byggnad, och först om tjenlig tomt för densamma inom Bodens by, hvarvid socknemännen ansågo den så kallade Brännan, belägen öster om Bodenån, såsom förenade fördelar af ett vackert och bekvämt läge med lämpligt avstånd ifrån kyrkan, vara det tjenliga ställe för prästgårdstomt, så mycket hållre, som tillräcklige ägor i ett sammanhang funnes däromkring att tillgå till det blivande prästbordet, hvilket efter allas mening borde inom Bodens by anläggas, samt förklarade sin önskan vara att ifrågavarande byggnad framförallt på detta ställe uppfördes. Godkännande socknemännen i sådan avsikt det af förre inspektorn Sundberg gjorda inköp af ett halft tunnland skatt därstädes vilket köp också denne sistnämnde yttrade sig villig af åt socknen upplåta. Utom bonden Nils Öberg som ovillkorligt och på det högsta protesterade emot. Prästgårdsanläggning på föreslagna

stället, förklarade de öfrige Bodens byamän närvarande, det de väl icke egentligen ville vara emot socknemännens önskan, men kunde icke eller densamma bifalla med annat vilkor än försäkran om fullt skadestånd af socknen, för de af prästgårdsanläggningens uppkomna kostnader, såsom gårdsflyttning, storskifte och dyligt, varpå socknemännen med förringande af sin önskan om prästgårdens byggnad på Brännan yttrade, det de icke undandrogo sig de kostnader, som lagligen kunde åläggas, men ansågo icke tjenligt eller nödigt att i denna del på förhandlingarna ingå någon förbindelse. Derefter erinrade underteknad ordförande, att prästbord och prästegård i Öfverluleå voro alldeles nya anläggningar och af publice egenskap hvarföre om den icke lämpligen kan beslutas utan konungens befallningshafvandes pröfning och samtycke hvilket socknemännen äfven biföllo med uppdrag till underteknad att med första post göra anmälan. Emellertid skulle bonden Olof Olofsson i Svartbjörby såsom socknens andre ombud och sysloman för de publice byggnaderna äga att utskrifva de första materialer till kronohärbärg och tingshusbyggnad varpå ritning nu företeddes och gillades, på det arbetet med dessa hus måste på första vårdag företagas.

Under våren, sommaren och hösten 1832 hände ingenting i ärendet. Vid sockenstämman den 16 december 1832, kommer inspektorn O M Sundberg med en räkning på 400 rd för den tilltänkta tomten på Bränna, och yrkade att socknen skulle betala honom för nämnda tomt.

Sockenstämma 16 december 1832

Företeddes af förre inspektorn O M Sundberg i Bredåker en räkning på nära 400 rd. Såsom ännu obetald del af köpeskillingen för 2 5/6 dels skälsland skatt å så kallade Brännan inom Bodens by hvarest efter förslag prästgård skulle kunna anläggas, med yrkande af betalning utaf socknen för denna summa emot det socknen kunde få ersättning för detta förskott af prästbordets andel i Nederluleå, när denna andel framdeles blfver utbruten och försåld. Härpå angav socknen ett vägrande svar och anförde såsom skäl därtill att då berörde hemmansdel emot socknens förmodan finnes så ringa som nu uppgifves densamma aldrig kan få såsom behållen rök bebyggas, än mindre för den ännu obbyggda prästgårdens skull tvärtemot redan anmälda protester uttränga de å nämnda ställe belägne tvenne behållne hemman med sina gårdar, hvilka äga mesta jorden därstädes hvarföre och de således ändamålet att få prästgården där anlagd, tydligen är förfelad, så vill socknen icke anse sig pligtig befatta sig med detta köp, som socknen till sine villkor icke heller kändt, än mindre underskrifne, och förmodade socknen, att det först borde afgjöras huruvida prästgård där kan och får anläggas, innan socknen påbördas någon betalning af köpeskillingen. Hemställande föröfrigt frågan till underteknads utlåtande huruvida köpet eljest kunde för prästbordets räkning godkännas. Underteknad för första gången ordentligen tillfrågad i detta ämne fann sig föranlåten förklara, att Bränna är i många avseenden otjenlig till prästgårdsanläggning samt att han nödgas ogilla ett sådant förslag om än icke förut öfvermålte hinder legat i vägen, som gör prästgårdsanläggning där omöjlig, att han såsom efter nådig fullmakt rätta, disponent af hithörande prästbords..... sig hafva bort blifva i första rummet tillfrågad om nu uppgifne köp kunde för prästbordets räkning gillas eller icke hvilket dock så långt varit underlåtet att han icke förän nu hört talas om rätta köpevillkoren och ännu icke sett något köpebref, att köpesumman sådan den nu uppgifves finnes vara långt dyrare än jordens rätta värde, hvadan detta köp om det komma att

antagas, skulle lända prästebordet till skada och afsaknad, hvilket han tror tillhöra både sin rätt och plikt att söka avvärja på hvilka skäl meromnämnde hemmansköp aldrig kan af undertecknad för prästebordets räkning godkännas, hvilket socknen genast tillkännagaf.

Erik Sjöding

Sockenstämman beslutade alltså att, inte anta Inspektör O M Sundbergs erbjudande om tomt på Bränna för prästgård, dels ansåg socknen att det var för lite plats där när det redan fanns två hemman på Bränna, dels för att köpesumman var alltför hög. Man beslutade att hyra Paul Norlins hemman tillsvidare som boställe åt kyrkoherde Sjöding. Sedan händer det inte så mycket förrän år 1836 då Jöns Palmgren överlåter sitt hemman "Refnäset" åt socknen att användas till prästgård under villkor att huset blev satt i stånd och kunde godkännas vid blivande husesyn.

Den 17 juni 1836 besiktigades prästgården på "Refnäset" av landshövdingen Sparre som fann området, "localen däromkring särdeles fördelaktig och så mycket hellre till det uppgifna ändamålet tjänlig som närmast intill den tillämnade prästgården funnes tillräcklig och draglig åker och utmark".

Sockenstämman biföll enhälligt förslaget.

I oktober 1837 uttalade sig socknemännen att prästgården snarast måste bli färdig, så att man slapp ifrån den åtagna hyresersättningen till kyrkoherden. Laga syn genomfördes i december 1837 och godkändes efter smärre förbättringar och nu hade Överluleå socken äntligen fått sin prästgård.

I detta köp från 1836 ingick förutom "Refnäset" stora delar av udden söder om Rörviken samt holmen. Denna holme ägdes gemensamt av Paul Norlin, Lars Rutberg, Johan Johansson, Kyrkobyggnadsdirektionen och Johan Wikström. Vid en vanhävdssyn år 1842 på holmen bestämmer socknen att nämnda holme skall ställas i ordning av de gamla ägarna, den mark som benämndes äng vid synen skall gödslas så att den åter blir åker.

Namnet Prästholmen kommer av att den var en del av prästbordet (kyrkojorden) i Överluleå socken, och att holmen sedermera blev komministerboställe. Man kan anta att holmen i folkmun kom att kallas Prästholmen någon gång i mitten av 1800-talet. För att återgå till komministerbostället på Prästholmen, så kan man anta att det är byggt någon gång under senare delen av 1800-talet. Det har inte gått att belägga det exakta byggnadsåret på grund av att nämnda fastighet inte finns med i fastighetsboken, ej heller genomgångna sockenstämmoprotokoll, kyrkostämmoprotokoll eller kyrkoräkenskaper för Överluleå socken har gett svar på frågan.

Vid genomgång av lantmäterihandlingar över Bodens by nr 12 har följande förrättningar genomförts.

När laga skifte fastställdes år 1846 för Bodens by erhöll hemmanet nr 12 21 skälsland skatt eller 21/64 mantal i tre skiften förutom en urfjällsåga inom Svartbyns område, under littra F lo3 S tillsammans 127 hektar.

Efter laga skifte år 1846 händer det inte så mycket förrän vi kommer till år 1890 när en laga delning av utdikningslägenheter genomförs. I maj 1902 exproprierades hela kyrkoherdebostället med undantag av prästgårdstomten, samt större delen av komministerbostället, det var försvaret som behövde marken.

1902 görs en arealmätning på Boden nr 12 för att fastställa storleken på kyrkoherdeboställets samtliga jordegendomar.

Den ägostyckning som genomförs under 1903 är till för att dela kyrkoherdebostället i två delar, delen littra F lo3 Sa är på c:a 107 hektar och littra F lo3 Sb c:a 20 hektar, denna delning genomfördes för att skilja på den mark som låg under Bodens by och Bodens Municipalsamhälle.

Arne Isaksson

Resa till VUOLLERIM - 6000 år

Lördagen den 12 juni förbereder styrelsen en resa till utgrävningarna i Vuollerim. Buss kommer att avgå från Bodens busstation kl 10.00. Anmälda som bor i närheten av väg 97 kan stiga på bussen på överenskomna platser.

Vi kommer att se bildspelet i utställningshallen, äta lunch på Highland hotell samt guidas av Ulf Westfal på utgrävningsområdet. Vi beräknas vara tillbaka omkring kl 16.00.

Bussen rymmer 50 pers. Resan sker i samarbete med Boden Överluleå Hembygdsförening. Priset med resa, lunch och guidning beräknas bli 150 kr/pers. Anmälan kan göras redan nu till Kristina Öhman 0921/15979. Efter 1 maj kanske jag finns i min sommarstuga tel 0928/23039. Anmälan skall vara inne senast 1 juni. Annons kommer i annonsbladet v 20 eller v 21. Vänta inte för länge med anmälan! Vi kommer att fylla bussen i den ordning anmälningarna kommer in.

Vi tror att detta kan bli en trevlig och givande Norrbottnisk försommar dag. Välkommen med anmälningar!

PLANERING FÖR SOMMAREN.

- 20/4 I Bothniensis fotspår föredrag av Curt Carlsson
se annons
- 25/4 Medlemsmöte föredrag om Edeforsupproret av Eva Wanler
se annons
- 9-31/5 Fotutställningen Boden förr och nu
- 25-26/7 Hembygd dagarna
- 13-15/8 Sveriges Släktforskarförbunds riksstämma i Arkushallen
Luleå

Offentligt Möte

I Bothniensis Fotspår

Föredrag om prästen Nikolaus Bothniensis och Uppsala möte 1593, och forskning i gamla 1500 och 1600-tals skrifter.

av Curt Carlsson

FÖRSAMLINGSGÅRDEN

20 april kl 19

ett arrangemang av BÖFF SKS
och Överluleå Församling

Medlemsmöte

Det stora krakelet i Edefors
eller Edeforsupproret 1865

Föredrag av Eva Wanler

Lotteri

Auktion oljemålning Drugge

Kaffe

Almska skolan 25/4 kl 14

VÄLKOMMEN

DONATION

Vuxenskolan har deponerat 16 st inbundna böcker med Julius Sundströms släktforskningsmaterial hos oss. Ett varmt tack till Vuxenskolan från styrelsen för Boden Överluleå Forskarförening.

BODEN FÖRR OCH NU

Under tiden 9-31/5 kommer Bodens Konstgille att arrangera bildutställningen Boden förr och nu. Forskarföreningen kommer att medverka med bilder, och en utställning i skyltfönstret som visar lite av föreningens aktiviteter.

HEMBYGDSDAGARNA

Föreningen kommer att finnas med under hembygd dagarna i juli, Där visar vi släktforskning och marknadsför föreningen.

GÅVOR TILL FÖRENINGEN

Från Knut o Christer Isaksson med firma **BODENS FÖRENINGSSERVICE H B** har föreningen erhållit 500 kr. Följande personer har också lämnat bidrag till föreningen.

Lennart Engström	Råneå
Valdemar Gustavsson	Boden
Irma Johansson	Boden
Sven Åkerström	Råneå
Inga Maj Juhlin	Stockholm
Herman Wahlberg	Boden
Gun Eriksson	Sidensjö
Ivar Norberg	Solna
Brita Lundman	Boden
Margit Eriksson	Boden
Per Åke Borssen	Rättvik
Asta Karlsson	Boden
Britt-Marie Berg	Boden
Arnold Lagerfjärd	Boden
Ulla Lecktorp	Boden
Märta Nyberg	Boden
Linnea Westerberg	Boden
Eva Marie Wallström	Boden
Ingemar Engman	Umeå

Föreningen tackar alla ni ovan nämnda för era generösa bidrag.

KORSORDET

Följande personer hade lyckats lösa korsordet.

Guðrun Adolfsson	Boden
Eila Fredriksson	Boden
Rolf Björk	Österby

De har belönats med var sin penninglott.

GRATTIS

RÄTT LÖSNING AV KORSORDET

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
A	A	U	C	K	A	R	S	T	R	Ö	M		F	Y	R	K	A
B	B	I	H	A	R		K		U				B	E		A	B
C	E		A		K	L	E	N	S	M	E	D		N	O	T	C
D	S	I	P	R	I	P		T	E	H	A				R	A	D
E	S	A	L		V	A	P	E	N	H	U	S		B	A	R	E
F	I	T	I	M		S	U	I	R		S		A	N	I		F
G	N	A	N	N	A		N	A	N	P	E	N	N		N		G
H	I				N	A	D	I	G	A		T	I	A	R	A	H
I	E	D	A		D	R		K	R	N		A	L	E			I
J	N	A	V	E	R		S		S	A				V	O		J
K		V	I		E	P	I	T	A	F	I	U	M		N	D	K
L	H	E	S		E		G		L	A	T		T	A	I		L
M	A	R	A	N		D	N		E	T	E	R		D	N	A	M
N	L	T		O		D	U		M	H		L	A	G	G		N
O	L		S	V	A	R	M	A			D	A	M		N		O
P	E	K		G				R	A	B	B	I	N		N	A	P
Q	B	I	F	O	R	M		B	I	O		S	T	A	T		Q
R	E	N	A	R		E	G	O	I	S	M		I	T	I		R
S	R	A		O	R	T		G	E	T		O	A		A	S	S
T	G		A	D	D	E	R	A		Å	S	B	R	I	N	K	T

EFTERLYSNING

Finns det någon som kan hjälpa mej med ett problem. Jag har i min forskning fastnat på släkten Landfors i Råneå. Anders Landfors född 1736 kommer med sin familj till till Råneå senare delen av 1700-talet. Han blir anställd på Meldersteins bruk som manufaktursmed. Han var gift med Anna Eriksdotter född 1741, familjen fick 7 barn under tiden 1760-91. Landfors blir änkekman 21/2 1805, själv dör han 20/12 1808 i Melderstein. Är det någon som vet varifrån släkten Landfors kommer, så vore jag mycket tacksam för hjälp.

Anders Öberg
Pl 6502 94293 Älvsbyn
Tel: 0929-11455

tänk på allergikerna!

när du kommer på våra möten,
eller besöker Forskarrummet.

KOM PARFYMFRI!

BUDDBYN GENOM FYRA SEKLER

Utdrag ur samtal med Svea Westman född 1891

...den här gården skall vara 350 år gammal och den som byggde den härstammade från Mattisudden och hette Ek, han skall ha kommit och gått efter stranden här och utsett den här platsen att bygga på. Han var av samma släkte som kyrkoherde Lindgren. Hans mor skall vara av ett släkte som hette Ek och var hemma från Mattisudden.

Jag vill minnas att det funnits 4 rotar i Buddbyn. Roten hade med krigsmakten att göra. Den ena roten hette Ahl, den andra hette Hägg, den tredje hette Fors och den fjärde Hurtig....

"Jag kom borti Hermars" säger Svea. Mina föräldrar har bott där och vi hade ett jordbruk ihop, Verner Nybergs föräldrar och mina föräldrar. Farfar var "chef" för båda familjerna. Vi var 11 barn i samma kök, det var ett stort kök, större än det här. Vi som var äldst var 10 år, räkna ut då hur det såg ut här. Det var arbete utanpå vart annat. Huga, huga det var en stor ladugård och mycket kor som skulle skötas, men det fanns alltid piga.

Farfar dog 1907 och då var han 82 år gammal. Han hette Isak Nyberg och hans far var född 1800. Det här var hemman nr 1 i Buddbyn.

Sommaren innan vi flyttade hit där vi nu bor, hade vi en snickare från Åskogen och han var här hela sommaren, vi bar mat från "Hermars" och hit åt honom, han var den 18:de personen i hushållet. Går det an att tänka sig nåt om det, vilket hemskt arbete. Far och farbror var ute i arbete i flottningen och på gallringsbommen i Sävast. På vintrarna låg dom i skogarna och körde timmer och bar hem sina förtjänster till farfar som i sin tur skulle organisera ut åt hela denna familj. Det låter som att tala sannsagor, ingen tror att det är sant.

Farfar var väldigt sträng. Min bror John var enda pojken i vår familj. I den andra familjen var det flera pojkar och dom stimmade ju ibland, men när dom hörde att farfar kom, han hade ju käppar, en käpp i varje hand då flög dom mot väggarna och satt som levande frågetecken när han kom in. Den tiden var det husaga, hugaligen nog var det husaga den tiden, inte fick dom leva som nu, vilda, vilda, yilda, huga, huga.....

Linnea Westerberg samtalade med Svea Westman. Samtalet är nedskrivet som det berättats. I boken berättar Svea om sitt liv med maken Alfred.

STYRELSENS SAMMANSÄTTNING EFTER ÅRSMÖTET 20/2 1992

Ordf.	Kristina Öhman	<u>Valberedning.</u>
V.ordf.	Ulla Wikman	Samk. Linnea Westerberg
Sekr.	Anna-Greta Johansson	Herman Wahlberg
Kass.	Gun-Marie Åkerström	Anna-Maria Persson
Led.	Solveig Burström	<u>Revisorer.</u>
	<u>Styrelsesuppleanter.</u>	Bertil Hedman
	Björn Fredriksson	Sixten Sandberg
	Jan-Olov Larsson	<u>Revisorsuppleanter.</u>
	<u>Redaktör för medlemsblad.</u>	Brita Lundman
	Arne Isaksson	Ewa Wanler

Handelsmannen skulle nu berätta hvad han visste om saken. Med lågmäld röst, som tycktes vilja fastna i halsen, började han: "Vi stod därnere vid grinden, som stänger stora landsvägen. Några af oss hade under dagen fått våfflor-" Var det bara våfflor? afbröt länsmannen. "Jaa!-Det vill säga lite brännvin ficks också på ett ställe." "Hvad hade ni där att göra?" "Joo, se där drogs också en liten spader, jag vill säga." "Nå vidare." frågade länsmannen. "Därifrån kom vi till Erssons, kommisarien vet, och där drack vi också lite-" "Hvad drack ni" frågade länsmannen. "Hoffmans droppar." "Och däraf blef ni yra i hufvudet", sade länsmannen. "Nej tvärtom! Vi var fullkomligt rediga." "Jaså." "En liten kläm fick jag förstås hos en släkting. Men hvad de andra fick, känner jag inte, för vi skildes åt. När jag så skulle hem igen, träffade jag dem mest allesammans vid landsvägsgrinden. Månen hade just kommit opp, så det var ljust nog. Sandströmhan där- stod bland de andra alldeles nyckter och ordentlig och språkade med Lången och Pers Olle om gräsmasken och grödan, då alldeles med detsamma vi hörde någon, som sjöng och skralade som en full i skogen. Så blef det då tyst några minuter, men strax efteråt hördes det närmare, och vi såg någon komma körande på vägen, som om han hade stulit både häst och kärra. Ja vi hann knappt blinka, förrän han var framme vid grinden och skrek åt oss att genast öppna. Det kunde vi väl göra, mente då Sandström, men lite höfligare kunde den andre säga ifrån, mente han - och det tyckte för resten vi andra med för den skull. - Det behöfver jag inte, din bonddj.- drog han då till; öppna grinden bara, för annars så svarar jag inte för hvad som händer - öppna bara! - Om du ber höfligt, tyckte Sandström och gick fram mot grinden. Jaså skrek då den andre, du trilskas med mej, skrek han, och med samma fick han fatt i en gårdsgårdsstör och börja slänga rappar efter dem, som stod närmast på andra sidan grinden. Di blef förstås alldeles rasande, som man väl kan förstå, och ingen vet, hur det hade gått med den strykaren, om inte Sandström gett sej emellan för att skilja dem åt. - Jag skulle för längesen ha öppnat, sa nu Sandström alldeles lungt, men så skrek den andre; jaså, det var du, som var fräck, och med detsamma flög han på Sandström och fick ett bra nog styft tag, men blef tämligen kringklappad utaf de andra och blef förstås än värre i humöret genom stryken han fick. Nu kom det för honom, att han hade slidkniven i byxremmen - och blod skulle han se. När han så trefvade efter kniven, fick han ett nytt rapp på armen och det måtte ha tagit illa, för han riktigt tjöt till, just som han for på Sandström för andra gången och tog nytt tag. Sen såg jag bara, hur det ett ögonblick blänkte till i näfven på Brogren, och alldeles medsamma hörde jag Sandström ropa; jag dör - jag dör, ropade han och så föll han rak lång - ja det gjorde han kommisarien.

"Men" afbröt länsmannen och såg åt den fängslade, "hur har Brogren kunnat få så många hål i hufvudet." "Jo vänta, ska kommisarien få höra. Lången och hans kamrater sprang genast fram till Sandström och skulle försöka resa på honom, som han låg där, men Lången fick händerna fulla med blod - usch det ä styggt att bara tänka på det - den stackars pojken var alldeles död. Och som vi förstod det, var det vi som gaf oss på mördaren och klappade om honom med hvad vi kunde få i händerna i hast - och stryk fick han, det slår då inte fel -"

"Jag har inte huggit Sandström - jag har inte gjort det!" afbröt Brogren med klagande röst. "Tyst Brogren!" sade länsmannen, "jag har inte frågat er ännu." "Men goa herr kommisarien di slog mej som ett oskäligt kreatur - ja som ett djur, och jag måste väl få försvara -" "Tig Brogren! jag skall förhöra er sedan. En i sender skall tala. Fortsätt handelsman!" "Jo" tog denne åter vid, "sen så hjälptes vi åt att få Sandström hit in. Brogren följde. Han skulle förstås visa, att han var oskyldig. Vi trefvade i fickorna på honom, men någon knif fanns det

inte. Och så började han skylla från sej och påstod, att det var Lången, som hade stuckit Sandström -"

"Ja det var det, herr kommisarien!" ropade Brogren, "jag såg det själv." "Har Brogren inte hört hvad jag har sagt, att han ska tiga, tills han blir tillfrågad? Fortsätt handelsman!" "Ja, så skickade vi bud på kommisarien att häkta den uslingen - usch, en sån karl!" "Har ni något vidare att meddela?"

Det hade han inte. Skälvande af en frossliknande nervskakning trädde han tillbaka, kastande ännu en halft skygg, halft medlidsam blick åt den döde. En svåger till denne framträdde. Det var en blek yngling, hvars rödgråtna ögon tycktes tigga om en smula medlidande. Han redogjorde för sitt släktförhållande till Sandström.

"Hvad yrke har ni?" frågade länsmannen. "Skräddare" "Såg ni också, att Brogren stack knifven i er svåger?" "Jag såg, att någonting liksom lyste till i handen på honom, just som han skulle ta liftag om Sandström, men i alldeles samma momang kom det ett moln för månen, men vi förstod nog, atthan ville göra honom illa, för det hördes på rösten på honom, att han var farlig, och för resten har han alltid slagits med knif på de marknader, som jag varit med om - Nå, så gick det till så, att vi hörde dem brottas och med detsamma blef det ett duns i marken, och min svåger låg där ihjälstucken, och vi flög på Brogren med käppar och annat och bankade honom, för vi hade ju sett, att det var han, som gjort det. När vi sen bar Sandström hit in, följde Brogren bakefter, alldeles som om han ville vara med bara likasom åskådare, men vi orkade rakt inte bry oss om honom mera."

Det blev alldeles tyst i det kvava rummet. Brogren stirrade oafvändt mot golfvet, flyttande ögonen fram och åter mellan ständigt samma två punkter. De öfriga höllo sina blickar med frånvarande, halft medlidsamt uttryck fästa på den dödes ansikte.

Modern hade ändå tills nu suttit på spiselhällen vaggande kroppen fram och åter. Plötsligt for hon upp, gick fram till sin döde son och strök upp håret ur hans panna.

Därpå betraktade hon honom med en underlig forskande blick. Det var ju hennes son, hennes käre gosse, som aldrig gjort henne annat än glädje.... Men hvarför låg han sådär stel och liknöjd? Han hade ju varit så munter, då han på eftermiddagen sade farväl till henne för att gå ut och språka litet med de andra ungdomarna.....Ja munter och snäll och ordentlig hade han varit från barnaåren, och så blyg sedan, fast han var en stor och präktig karl! Flickorna hade alltid tyckt om honom, fastän han aldrig brytt sig mycket om dem. Och så arbetsam han alltid varit! Hvar fanns det en sådan timmertummare som han - och kunde bolagen nånsin få flinkare flottningskarl! Och supsam var han inte. Eau-de-colognen och Hoffmans-dropparna, som fanns mest i hvar stuga, hade aldrig funnits i hans. Därför blef det också något öfver för honom. Och fundera kunde han, hur han skulle använda pengarna. Han skulle köpa sig hemman med hästar och kor, och föräldrarna skulle flytta till honom och skulle aldrig behöfva sitta som undantagsfolk och inte heller komma på socknen. Och när han så fått gården i ordning, skulle han gifta sig; det fanns bara en flicka, som han hade tänkt på - länge, länge - ja det var en alldeles särskild historia.....

En främmande herre, en sörlänning, hade varit i Rödingsträsk och gjort affärer med lapparna och skulle nu ner till Boden. Själv hade han kärra, och det gällde bara att få låna häst. Så kom han fram till stugan - ack, hon mindes allt så väl! - utan att stanna och tala med unge Sandström, som stod och tjärade skidorna för vintern. Att det var en sörlänning, hade de genast förstätt af det han knackade på dörren, innan han steg på. Han önskade en häst till Boden och

byarna däromkring. Hon undrade om hon finge bjuda på kaffe och färska våfflor. Ja gudbevars, menade han. Och sen så tände han en cigarett. Hon undrade hvarifrån han var. Från Stockholm, svarade han. Jaså, ja dit hade hon och gubben också tänkt resa, men så hade de funderat på Amerika, eftersom det skulle ligga närmare, hade gubben sagt. Och då skrattade den främmande så godt... Nu var hästen framme. Färden gick öfver Hednoretts färgställe till Boden. Långt framför hade de en mörk, taggig skogskam. Ännu längre bort glittrade en fjärd i solljuset och en strimma af hafvet låg som en silfverrand utefter horisonten... Allt, allt hade sonen beskrifvit så noggrannt. Snart lämnade de kärra och häst och togo till fots af på en skogsväg. Skymningen föll redan på och när de hunnit ut på den stora blötmyren var det mörkt. Den unge tände då ett torrvedsbloss och bad främlingen noga se sig för, eftersom myren var farlig. Då kom någon gående från andra hållet. Det var en ung flicka, och vacker var hon, kunde han se vid skenet från blosset. Hon hade sett ljuset och gjorde dem sällskap, eftersom hon skulle samma väg. Och så hunno de fram till Skatamark, just som blosset höll på att slockna.... Men hur många gånger hade han icke för sin mor omtalat den enkla lilla händelsen! Och huru tydligt kunde hon icke ännu höra hans mjuka, goda röst! Och den rösten skulle hon aldrig mer höra...aldrig mer se honom komma hem från skidfärderna röd och varm.... Gud skulle ta honom från henne.....hvad hade hon då gjort, som förtjänade ett sådant straff? Nej, nej, nej, Han kunde inte ta hennes son från henne....

Hon strök nu åter hans hår ur pannan och ropade honom vid namn. Då intet svar följde, ville hon ordna hans väst och halsduk och trädde därför handen in under rocken.....Blod!

Ett enda genomträngande smärtans och förtviflans skrii - och så fick hon i detsamma syn på Brogren, som sökte undvika hennes blick. Borrande sina flammande ögon i hans gråbleka ansikte, skrek hon: "Gif mig åter min son! du har stulit hans lif du - du - må Gud förb. -" Hon sjönk sanslös ned på golvet, och den gryende höstmorgonen kastade genom stugans halföppna dörr sitt kalla ljus öfver hennes stela, dödslika drag.

Norrskenet sände fladdrande strålknippen öfver den snöhöljda kyrkogården, då Sandströms far och bror med ett par släktingar skottade igen grafven. Allt var så tyst omkring dem. Och männen talade knappt ett ord, då de lämnade stället -

Men i tingshuset hölls nu slutransakning med Brogren. Så många som salen kunde rymma, hade trängt sig tillsammans därinne. Den anklagade stod iförd fotbojor och såg oafvändt mot golfvet. Dommaren, en ung notarie, uppmanade honom att försöka se folk i ögonen. "Erkänn som en hel karl Brogren," sade han; "vi ha tillräckligt med vittnen mot er." Men Brogren teg. Han visste ingenting om knivhugget. "Nå" sade dommaren, "känner ni igen den här knifven?" Som den anklagade fick se hvad dommaren höll upp för honom, blef han nästan violett i ansiktet och stirrade som en hypnotiserad på mordvapnet. "Det ä inte - min - knif" sade han slutligen med en röst, som knappt kunde uppfattas af de närmast stående. De tio vittnena aflade sina vittnesmål. Man fick nu veta åtskilligt om Brogren. Han hade varit dömd för knifskärning, skötte torpet illa och hade alltid haft svårt att få tjänst hos bolagen, emedan han var känd för sitt vilda lynne. Han hade hustru och fem söner, af hvilka ett par tycktes vilja gå i fäderns fotspår. Slutligen afgaf den anklagade en half bekännelse. Vittnesmålen voro emellertid tillräckligt bevisande. Domen föll. Utan att höja blicken från golfvet mumlade mördaren för sig själf: "Sju år - sju år - för en oskyldig."

Torparen Nils Johan Broström F 1848 6/3 dömdes till 7 års straffarbete, vilket skulle avtjänas på Luleå cellfängelse (Vita duvan) som då var nybyggt. Broström lärde sig till skomakare under tiden i fängelset. Broström hade gift sig 1873 och hade 7 barn, den äldste var 19 år den yngste 2 år när mordet begicks. Den mördade hette Anders Sandberg, och var född i Heden. Denna historia har andra namn, kanske inte så konstigt då den är skriven året efter mordet. Författare Rickard Melander.

Den Svenska Historien

Vad är det för likhet mellan stenåldersboplatsen vid Lillberget nära Överkalix och första världskrigets flyktingtrafik över Haparanda? Rätt svar är att dessa båda saker är några av de historiska "stationer" som återfinns i den nu pågående utställningen "Norrbotten i Den svenska historien" på Norrbottens museum. Den ingår i ett projekt gemensamt för centralmuseer och ett tjugotal läns museer.

Det riksomfattande utbudet bygger nämligen på två huvuddelar. Gemensamt för läns museerna är några portaler som producerats centralt i Stockholm och belyser huvudpunkter i rikets utveckling. Sedan har de enskilda museerna fått komplettera med eget material och därmed ett lokalt skeende. I Luleå och för Norrbotten har portalerna tillförts vikingatid som Sangisgraven vid E 4 öster om Kalix. För 1300-talet får vi lära mer om den första vid namn kända bonden i länet, Svenald från Rutvik, som 1339 testamenterade sin gård till kyrkan i Uppsala.

Kommer vi fram till 1500-talet möter vi bönder i Överkalix som tack vare Gustav Vasas detaljerade skattläggning kan följas rätt detaljerat. För 1600-talet har vi i Norrbotten valt att beskriva silververket i Kvikkjokk. När vi talar om 1700-talet gäller istället den uppodling av lappmarkerna som då skedde rent allmänt och i Pite lappmark i synnerhet. För 1800-talet stannar vi upp inför Malmbanan och dess betydelse, t ex beträffande stationssamhället Murjek.

Slutligen har vi 1900-talet. I Norrbotten talar vi i det fallet om den otroligt stora trafik som förekom över gränsen mellan Torneå och Haparanda eller via Karungi och per järnväg till t ex Boden. Slutligen finns på museet ett tillägg som går utöver rikslänkarnas ram. Det spekuleras över framtiden, den som är för oss så okänd. Vi kan där tala om ekologi och ny teknik.

Den stora kampanj som är ett sammanfattande ord för Den svenska historien har redan väckt både uppmärksamhet och diskussion. Syftet att visa vår historia finner de flesta lovvärt. Vad som däremot kan diskuteras är vad som ska ingå i en historisk presentation. Alla äldre minns hur vår historia var lika med våra kungars. Det vill de flesta komma bort ifrån i våra dagar. Kritikerna säger att åtminstone de centrala utställningarna på Historiska museet och Nordiska museet i Stockholm inte har tillräckligt folkligt perspektiv.

Detta kan vi naturligtvis diskutera hur länge som helst. För oss i Norrbotten är saken på ett sätt lättare. Vi har inga kungar att skryta med, vi har ingen adel, inga slott och herresäten. Hos oss passar det bättre med bonden Svenald eller första världskrigets flyktingtrafik.

Utställningen i Luleå får ses i ett vidare sammanhang. Hembygdsföreningar i länet kommer att med egna arrangemang följa upp årets tema. Årsboken Norrbotten 1993 har också vår historia som sitt ämne. Den skriften kommer att utökas med en studieplan till hösten. Avsikten är att alla länsbor ska ha tillgång till ett "paket", årsbok och studieplan för cirkelstudier, utställningen som ett mål att besöka under året samt lokala arrangemang. Det om något är ett rikt historiskt utbud. Sedan återstår det för alla och envar att ta för sig, att verkligen lära sig något om vår fascinerande och okända historia.

Kjell Lundholm